

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1993-1994

ISSN 1211-7250

BRNO 1997

381 ch. n. 1992
382

250,-

S 9395458

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1993-1994

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Patrik Červák, Mgr. Balázs Komoróczy,
Ing. Petr Škrdla

Na titulním listě: Rekonstrukce skládané dýky z Maref

Tisk: Tiskárna Gloria, Rosice u Brna

Náklad: 400 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1997 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

über Aushebungsarbeiten (Kanalisation, Legen der Gasleitung) in den Straßen Hrnčířská, Kostelní, Peroutková und Růžová brachte nur in der Straße Peroutková und bei ihrer Ausmündung in die Straße Hrnčířská Funde der Keramik aus den Schichten und gestörten Objekten. Absenz der weiteren positiven Feststellungen kann anders auf die Hochstabilität des Grundrißsystems der Stadt schon seit ihrer Gründung im 13. Jahrhundert hinweisen.

VEVERSKÉ KNÍNICE (okr. Brno-venkov)

Farní kostel sv. Mikuláše. Vrcholný a pozdní středověk, novověk, ojedinele mladší doba kamenná (?). Záchraný výzkum.

Jednolodní orientovaná svatyně s mohutnou západní věží, do dnešní podoby dotvořená sjednocující barokní přestavbou v 18. století, zaujímá okrajovou údolní hranu v JV části původního návesního prostoru vsi, 334 m n. m. (ZM ČR 1 : 10 000, list č. 24-32-17 z r. 1986: 55 mm od Z, 63,5 mm od J okrajové sekční čáry). Vynikající možnost detailního poznání architektonického vývoje stavby nabídla průměrně 1 m široká rýha stavební izolace, hloubená v únoru roku 1994 a odkrývající s výjimkou Z a S strany věže základová zdiva kostela po jeho celém vnějším obvodu až po úroveň základových spár v hloubce 80 - 110 cm. Záchraným výzkumem, dokumentujícím ve dnech 10. a 14. února a 4. března 1994 odkrytou situaci, byla jako nejstarší určena vlastní loď kostela mezi věží a barokním presbyteriem s dvojicí bočních kaplí, stavěná z pečlivě kladeného lomového kamene na kvalitní maltu. Nadzemní zdiva této nejstarší fáze, datované (v soulase s písemnými prameny) dochovaným severním portálem do doby těsně po polovině 13. století, byla založena na základových zdivech obdobné struktury, zahlubovaných do vrstev sprašových hlín a permských sedimentů do hloubky 60 až 85 cm, ale spojených pouze hlínou či velmi chudou vápnitou maltou. Zatímco na severní straně byly základy oproti nadzemnímu zdivu vně o 10 - 15 cm rozšířeny, na straně jižní takto rozšířené základové zdivo předstupovalo před vnější líc jen do hloubky 25 cm a níže pak zachovávalo nerozšířenou úroveň nadzemní.

Podle užitého architektonického tvarosloví i podle velkého zvonu datovaného rokem 1567 byla asi někdy kolem poloviny 16. století k západnímu průčelí kostelní lodi na širokou spáru přistavěna masivní čtyřhranná věžová zvonice s cihelnou osmibokou helmicí. Zvonice byla založena na volněji z kamenů loženém základě, v úrovni 40 cm od dnešního povrchu rovněž místy rozšířeném o 5 až 15 cm oproti nadložnímu líci, pojivem základového zdiva věže byla tentokrát většinou chudší vápnitá malta, vyskytly se opět i úseky zděné pouze na hlínu. Neznámá zůstala úroveň základové spáry věže, v této části se podařilo dokumentovat již polozasypaný výkop, odkrytý jen do hloubky 50 cm.

Třetí fázi ve vývoji stavby představuje barokní přístavba rozlehlého polygonálního presbytáře se severní sakristií a dvou přilehlých kaplí ve formě mělkých bočních rizalitů, na spáru připojených na místo staršího gotického kněžiště ke kostelní lodi na východě. Stalo se tak někdy v 18. století, přičemž obdobné členění fasád a nová shodná okna dostalo i původní gotické jednolodí. Základová zdiva této barokní přístavby, vzájemně provázaná a zasahující do hloubky 95 až 110 cm, byla vyzděna z celkem dobře vrstveného lomového kamene s příměsí cihel, prolévaného nepříliš kvalitní písčitou maltou. Místy, zvláště na jižní straně, se základ opět v hloubce 35 až 40 cm nepatrně rozšiřoval o 5 až 10 cm oproti nadzemní úrovni. Dokumentována byla též jizva po zdi 85 cm široké, vybíhající kolmo od severní stěny sakristie dále k severu, možná původní ohradní zdi hřbitova, později při jeho rozšíření odstraněné. Na jižním boku základové zdivo barokního presbytáře překrývalo substrukci starší stavby, dochovanou v podobě bloku 75 x 265 cm, vyzděného z lomového kamene na velmi tvrdou vápnito - písčitou maltu s přimíšenými úlomky cihel, snad pozůstatek pilíře, zpevňujícího původní závěr kostela, či drobné izolované stavby (např. hřbitovní kaple) v

jihovýchodním sousedství kostela. Stavební vývoj svatyně byl pak v nové době uzavřen přístavbou pylonu, zpevňujícího východní čelo barokního presbytáře (hloubka cihelných základů 100 - 110 cm, v úrovni průměrně 30 cm hluboko opět s vnějším rozšířením o 20 cm), před severní portál byla představena klenutá předsíň, při stavebních úpravách let 1993 až 1994 stržená, k severozápadnímu nároží lodi bylo připojeno schodiště na kruchtu, k severní straně věže pak další přízemní přístavek.

Izolační rýha prot'ala zejména na jižní straně i několik kostrových hrobů původního kostelního hřbitova, z porušených nadložních vrstev pochází kromě asi neolitického rohovcového úštěpu celkem 7 keramických zlomků, vedle mladší hrnčiny od 14. století je zastoupena i tuhá keramika 13. věku (okraj a výduť zásobnicového hrnce, šroubovici zdobená výduť další hrncovité nádoby).

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno

Resumé:

Pfarrkirche zu St. Nikolaus. Hoch- und Spätmittelalter, Neuzeit, vereinzelt jüngere Steinzeit (?). Rettungsuntersuchung des Kreismuseums Brno - venkov in Předklášteří.

Die Isoliergrube, die praktisch nach dem ganzen Außenumfang bis zur Grundbaufuge die Grundbaumauern der Kirche entdeckte, ermöglichte im Frühling des Jahres 1994 ausführlich die architektonische Entwicklung des Baues und einige Baudetails der einzelnen Phasen zu dokumentieren. Den Kern der Kirche bildet das frühgotische längliche Einschiff, durch das nördliche Portal in der Zeit vielleicht gegen Hälfte des 13. Jahrhunderts datiert. Im 16. Jahrhundert wurde zur westlichen Stirnseite ein starker Turm angebaut. Das polygonale Presbyterium mit einem Paar Seitenkapellen und der Sakristei ist Werk des einigenden Barokumbaus. Die Rille störte auch einige Skelettgräber des ehemaligen Kirchfriedhofes. Aus den Firstschichten kommt nicht zahlreiche Keramik des 13. Jahrhunderts und jüngere. Es war hier auch ein vereinzelter vielleicht neolithischer Abschlag aus Hornstein.

VYŠKOV (okr. Vyškov)

Masarykovo nám., č. parcely 1273. Středověk. Záchranný výzkum.

V červnu 1994 provedlo Muzeum Vyškovska záchranný výzkum při hloubení přípojky odpadu během výstavby polyfunkčního domu firmy Magnum (ZM 1:10000, 24-42-11, 22mm od Z s.č., 139mm od J s.č.). V rýze dlouhé 10m a hluboké 2,6-3m bylo odkryto mohutné souvrství, jehož nejstarší vrstva sahající do hloubky 3m patřila mladší době bronzové. Bylo nalezeno několik nevýrazných stěpů. Tato kompaktní tmavě hnědá vrstva byla překryta vrstvou spraše na níž ležely vrstvy středověké, nejstarší z přelomu 13. a 14. století s nálezy několika zlomků keramiky. Dále vrstvy 14. století se zlomky červeně malované keramiky, keramikou zdobenou vrypy, vlnovkou, radélkem. 14. století bylo překryto vrstvou spraše, na níž navazovaly značně promísené vrstvy 15. a 16. století /nálezy: zlomek ložického poháru, keramika s výzdobou klikatkami, železné zlomky - kování, přezky/. Tyto vrstvy byly opět překryty vrstvou spraše a požárovou vrstvou z 18. století. V severní části výkopu se podařilo odhalit část několika kamenných zdí. (K 900 - zdivo z plochých kamenů s úlomky cihel, pojídlo malta, K 901 kamenné zdivo, pojídlo hlína, K 902 kamenné zdivo - břidlice, pojídlo malta). Vzhledem k absenci nálezů nebylo možné zdivo blíže datovat.

Blanka Mikulková, Muzeum Vyškovska

Resumé:

Bei der Erforschung, die bei der Ausbagerung der Anschluß von Abfluß während des Baus von dem multifunktionalen Haus der Magnum-Firma durchgeführt wurde, waren in der zehn Meter langen Rille (und 3m tiefen) die ältesten Schichten aus der Bronzezeit festgestellt. Die nächsten Schichten gehörten schon zum